

ELEŞTİREL ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ -I

Kuram ve Sorunlar

DERLEYENLER
Faruk Yalvaç
Yelda Erçandırılı

ELEŖTİREL ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ - I

Kuram ve Sorunlar

Derleyenler: Faruk Yalvaç, Yelda Erçandırılı

Yazarlar: Görkem Altınörs, Akif Avcı, Cenk Aygöl, Andreas Bieler, Gökhan Demir, Evren Denктаş, Gülten Dursun, Yelda Erçandırılı, Lorenzo Fusaro, Heesang Jeon, Funda Hülagaü, Özlem Kaygusuz, Tacettin Gökhan Özçelik, Hugo Radice, Faruk Yalvaç

Nika Yayınevi - 139

1. Baskı: Haziran 2021

ISBN: 978-625-7653-23-7

Sertifika No: 48850

Kitap Editörü: Suat Taşkesen

Kapak Tasarımı: Aycan Kurt

Kapak Çizimi: “İşçi ve işveren arasındaki yeni ilişkiler”, Neuen Postillon, Zürih, İsviçre, 1896.

Sayfa Düzeni: İlhan Ulusoy

© Bu kitabın basım, yayın, satış hakları © Nika Yayınevi Basım Yayın Matbaacılık Dağıtım Reklam Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz.

Baskı ve Cilt: Bizim Büro Matbaacılık

Sertifika No: 42488

Nika Yayınevi

Kültür Mah. Dr. Mediha Eldem Sokak No 55/2 Kızılay-Ankara

T: 0312 433 71 15

www.nikayayinevi.com.tr

info@nikayayinevi.com.tr

ELEŞTİREL ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ - I

Kuram ve Sorunlar

DERLEYENLER

Faruk Yalvaç

Yelda Erçandırılı

YAZARLAR

Görkem Altınörs, Akif Avcı, Cenk Aygöl, Andreas Bieler, Gökhan Demir, Evren Denktaş,
Gülten Dursun, Yelda Erçandırılı, Lorenzo Fusaro, Heesang Jeon, Funda Hülügü, Özlem Kaygusuz,
Tacettin Gökhan Özçelik, Hugo Radice, Faruk Yalvaç

Nika Yayınevi

☐ İÇİNDEKİLER

GİRİŞ7

Faruk Yalvaç

1. BÖLÜM

ELEŞTİREL ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİYE TEORİK YAKLAŞIMLAR

Uluslararası Politik Ekonomi'den Eleştirel Uluslararası
Politik Ekonomi'ye: Temel Kavramlar ve Tartışmalar13

Faruk Yalvaç

2. BÖLÜM

ELEŞTİREL POLİTİK EKONOMİNİN BOYUTLARI

Liberalizm ve Uluslararası Politik Ekonomi: 1970'lerin
Bunalımından 2008 Krizine Diyalektik bir Değerlendirme49

Funda Hülagü

İçerici Neoliberalizmin Siyasal Biçimi: Yönetişim ve
Demokrasi Teşviki.....81

Gökhan Demir

Finansal Kapitalizmin Yükselişi ve Gelir Eşitsizliği:
Yeni Sol Devlet Teorileri Ne Söylüyor?117

Evren Denктаş, Gülten Dursun

Uluslararası Serbest Ticaret ve Eşitsiz Gelişim:
Teorik Bir Değerlendirme151

Akif Avcı

Güneyin Yükselişi ve G20177

Cenk Aygöl

Güvenliğin Eleştirel Politik-Ekonomi Analizi203

Özlem Kaygusuz

Antroposen, Neoliberalizm ve Ekolojinin Uluslararası Politik Ekonomisi	235
Yelda Erçandırılı	
Sömürgeci Hegemonya, İktidar ve Oryantalizmin Politik Ekonomisi	263
Tacettin Gökhan Özçelik	
Kentleşme, Eğitim ve Medyanın Uluslararası Politik Ekonomisi: İdeoloji, Sınıf Mücadelesi ve İlişkisellik	289
Görkem Altınörs	
Bilişsel Kapitalizm mi, Kapitalizmde Biliş mi? Bilişsel Kapitalist Teorinin Bir Eleştirisi	311
Heesang Jeon	
Kriz Sonrası: Küresel Kapitalizm ve Ekonomi Politüğın Eleştirisi	341
Hugo Radice	
Kriz Zamanlarında Sınıf Mücadelesi: Direnişin Faillüğini Kavramsallaştırmak	355
Andreas Bieler	
Ekonomik Gerileme, Krizler ve Hegemonik Dönüşümler: Ekonomik Gerileme ve Krizlerin Hegemonik Dönüşümlerle İlişkisi Nedir? Farklı Perspektiflere Genel Bir Bakış	373
Lorenzo Fusaro	
Yazarlar Hakkında	403

□ GİRİŞ

Faruk Yalvaç*

Eleştirel Uluslararası Politik Ekonomi (EUPE), Uluslararası İlişkiler (Uİ) disiplini açısından bakıldığında Türkiye’de gerektiği kadar gündeme gelmemiş bir konudur. Öyle ki, Türkiye’de anaakım Uluslararası Politik Ekonomi (UPE) üzerine yapılan çalışmaların tarihi bile çok eski değildir (Tayfur, 2007; Al, 2015; Al vd., 2020; Davut ve Gökmen, 2013; Öniş ve Kutlay, 2014; Kutlay, 2019; Köstem ve Şen, 2020). Eleştirel politik ekonominin konu ve kapsamına giren çalışmalar ise genellikle Uİ çalışanlarından ziyade disiplin dışından, daha çok da iktisatçılar tarafından çalışılmıştır (Köstem ve Şen, 2020:80). Diğer yandan UPE’nin Uİ’deki gelişimi hiç de eleştirel olmayan, aksine geleneksel devlet merkezci bir Uİ sorunsalı çerçevesinde ortaya çıkmıştır ki bu da disiplinler arası bölünmenin doğal fakat olmaması gereken bir sonucudur. Bu nedenle UPE Uİ’de gündeme gelmiş olduğu yıllarda gündemini eleştirel yaklaşımların dışında oluşturmuştur.

UPE çalışmaları Uİ disiplininin alt bir kolu olarak 1970’li yıllarda ortaya çıkmıştır. UPE daha çok anaakım Uİ kuramlarına uluslararası ekonominin eklenmesi biçiminde bir gelişme göstermiştir. Bunun sonucunda da, anaakım Uİ’nin pozitivist varsayımlarının yine anaakım uluslararası ekonomi çalışmaları ile bir araya gelmesiyle, bugün hala çözmekte zorlandığımız pek çok kuramsal ikilem ortaya çıkmıştır.

EUPE’nin bakış açısını Robert Cox şu şekilde ifade etmiştir: “Politik ekonominin önemi ekonomiyi işin içine sokmak değil, tarihsel yapılarıdaki değişime ilişkin eleştirel bir araştırmanın yolunu açmaktır” (2002:79). Nitekim Uİ’deki post-positivist dönemle birlikte sayıları artan eleştirel yaklaşımlar

* Prof. Dr., Atılım Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.

politik ekonomi tartışmalarını da zenginleştirmişlerdir. Zaman içinde, feminist politik ekonomi, yapısalcı sonrası politik ekonomi, kültürel politik ekonomi, inşacı politik ekonomi, yeşil politik ekonomi gibi farklı alanlarda çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, günümüzde UEP artık sadece Uİ'deki tartışmaları değil, daha geniş anlamda toplum bilimlerindeki tartışmaları da yansıtan geniş bir çalışma alanına dönüşmüştür. Bu yeni anlayışa UPE'den farklı olarak Küresel Politik Ekonomi (KPE) adı verilmektedir (Tayfur, 2007: 209-216). KPE, esas olarak liberal düzenin işleyişini geliştirmek ve iyileştirmek amacıyla olan anaakım UPE'nin yerine geçmeyi hedeflemekte; uluslararası göç, insan trafiği ve ekoloji gibi uluslararası yaşamın her yönünde siyaset/ekonomi kesişmesini inceleyen bir alana dönüşmektedir ki bu dönüşüm KPE'yi zengin bir tartışma alanı haline getirmektedir.

Bu kitapta sözü edilen UPE konularının ancak bir kısmına yer verilebilmiştir. Diğer yandan, kitabın yazma sürecinde Uİ açısından eleştirel ekonomik politika yazabilecek yazar sayısının da maalesef sınırlı olduğu görülmüştür. Bu nedenle kimi spesifik konuların, kitabın daha sonraki basımlarına ertelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Kitaptaki yazıların bir kısmı Uluslararası İlişkiler Derneği tarafından yayımlanan *Spectrum: Journal of Global Studies* dergisince düzenlenen konferanslardaki sunumlardan geliştirilen makaleleri de içermektedir.

Eleştirel ifadesi, mevcut düzende gördüğümüz şeylerin eleştirilmesi ve nasıl değiştirilebileceğinin gösterilmesinden ibaret olmasına karşın çok yanlış anlaşılan bir kavramdır. Bu durum büyük ölçüde, kavramın bilinmemesinden veya kavramla yeterince ilgilenilmemesinden kaynaklanmaktadır. Mevcut uluslararası düzen ile ilgili olarak söyleyebileceğimiz şey 1970'li yıllardan itibaren gündeme gelen neoliberal küreselleşmenin vermiş olduğu sözlerin hiç birini yerine getirmemiş olması, dünyadaki eşitsizliğin, neoliberal söylemin başlangıçtaki iddialarının aksine, gittikçe daha büyük boyutlara ulaşmış olmasıdır. Her eleştirel yaklaşım özgürleştirici olmak, bu hedefini açıkça belirtmek, hâkim güçler, sınıflar ve onların fikirleri ve söylemleriyle mücadele etmek zorundadır. Bu nedenle EUPE ve özellikle Marksist politik ekonomi günümüz dünyasını anlamak için vazgeçilmez bir başlangıç noktası olma özelliğini hala sürdürmektedir. Kitabımızın bu yönde bir katkı yapmasını ümit ediyoruz.

Kaynakça

- Al, A., M. Balcı ve İ. B. Kanlı (2020), *Uluslararası Politik Ekonomi*, 2. Baskı, Ankara: Savaş.
- Al, A. ve G. Katıtaş (2020) "Uluslararası Politik Ekonomi: Var Olanın Fark Edilişi", Al, A. M. Balcı ve İ. B. Kanlı (der.), *Uluslararası Politik Ekonomi içinde*, Ankara: Savaş, 3-46.
- Al, A. (2015) "Politika Ekonomi Kesişmesi: Yeni Bir Bilim Dalı Olarak Uluslararası Politik Ekonomi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1): 143-159.
- Cox, R. (2002) *The Political Economy of a Plural World*, London: Routledge.
- Davut, A. ve G. S. Gökmen (2013) "Bir Akademik Disiplin Olarak Uluslararası Politik Ekonominin Sınırları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XV:1, 45-71.
- Kutlay, M. (2019) "Uluslararası Ekonomi Politik", R. Gözen (der.), *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, İstanbul: İletişim, 265-290.
- Öniş, Z. ve M. Kutlay (2014) "Uluslararası Politik Ekonomi", Ş. Kartaş ve A. Balcı (der.), *Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, İstanbul: Küre, 465-476.
- Köstem, S. ve O. F. Şen (2020) , "International Political Economy in Turkey: The Evolution and Current State of a Maturing Subfield", *Uluslararası İlişkiler*, 17 (66): 77-91).
- Tayfur, F. (2005)"Devletler ve Piyasalar", A. Eralp (der.), *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İstanbul: İletişim, 183-216.